

[Justitsministeren]

kunne medvirke til at nedsætte de lange berømmelsestider, der er dér.

Fru Ebba Strange vil ikke støtte kapacitetsudvidelsen. Jeg har naturligvis respekt for det synspunkt, der ligger til grund for det, men det betyder jo, da de, der nu er dømt, må vi gå ud fra skal afsone, at vi igen vil komme i den ulykkelige situation, vi har været i i nogle måneder, at de indsatte må sidde under forhold, der vist efter alles opfattelse er for ringe, f. eks. i celler, hvor de sidder to igennem længere tid. Det er ikke tilfredsstillende.

Fru Ebba Strange brugte et udtryk, jeg også selv har brugt et par gange, nemlig udtrykket gemene forbrydelser, om det, der er tale om at sætte straffen ned for her. Jeg går ud fra, at fru Ebba Strange med udtrykket gemene mener almindelige, banale – og ikke de allerværste. Det siger jeg kun for en sikkerheds skyld.

Vi skal ikke give direktiver, gentager hr. Hagen Hagensen. Jeg forstår ikke synspunktet. Når vi ser på, i hvilket omfang domstolene lægger vægt på en lovs forarbejde og i det hele taget på ministerens bemærkninger – altså bare ministerens bemærkninger – til et lovforslag, udvalgsbetænkninger fra folketingsudvalgene osv., så er det klart, at domstolene efter den tradition, der er her i landet, også i høj grad vil lægge vægt på flertalsudtalelser, der kommer fra selve folketinget. Der er ikke noget, der strider mod grundloven i den forbindelse. Det svarer meget godt til den tradition, vi har.

Jeg skal sørge for, at det bliver muligt for hr. Lawaetz at aflægge et besøg både i vestre fængsel og i Ringe Fængsel. Det afgørende ved en fængselsstraf er jo, at man tager friheden fra folk. Det er sanktionen. Der står ikke noget sted i straffeloven, at det i øvrigt skal være overordentlig ubehageligt oven i det, at man tager friheden fra folk. Det er frihedsberøvelsen, der er straffen.

Hr. Lawaetz nævnte, at når man taler om et forkert forhold mellem straffen for vold og straffen for berigelsesforbrydelse, så kan man gå to veje: man kan enten forhøje straffen for vold eller nedsætte straffen for berigelsesforbrydelser. Der er faktisk også her tale om en kombinationsløsning. Højesteret har strammet praksis, når det drejer sig om visse former for vold. Der er altså sket en forhøjelse, og her foreslås der en sænkning

af strafferammerne for de mere almindelige berigelsesforbrydelser.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det kan godt være, at udtrykket »gemene forbrydelser« er et dårligt udtryk. Jeg kan bekræfte, hvad justitsministeren formodede, at jeg med det udtryk mener almindelige forbrydelser, altså de forbrydelser, vi har flest af i dette land.

Det er naturligvis rigtigt, hvad justitsministeren siger, at de lange ventelister til fængslerne giver dårlige forhold i fængslerne for dem, der er indsat i forvejen, men når jeg på mit partis vegne siger nej til udvidelsen, så hænger det sammen med hele den situation, landet er i i øjeblikket, hvor mange andre grupper i befolkningen, vuggestuebørn og plejehjemspatienter, også må lide under manglende kapacitet. Vi synes altså, pengene ville være bedre anvendt på nogle af de områder.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg forslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om en forsøgsordning med samfundstjeneste.

(Beslutningsforslag nr. B 80. Fremsat 21/4 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Erik B. Smith (S):

[Erik B. Smith]

Dette beslutningsforslag er en naturlig forlængelse af den redegørelsesdebat, der fandt sted her i folketinget den 25. februar 1982 om en forsøgsordning med samfundstjeneste. Beslutningsforslaget bemyndiger Københavns byret og retterne i Nordjyllands amt til som alternativ til frihedsstraf at anvende samfundstjeneste som vilkår for en betinget dom, hvor den dømte har givet sit samtykke.

Tilsagn fra arbejdsmarkedsnævne er væsentligt, og jeg skal derfor spørge justitsministeren, om arbejdsmarkedsnævnet i Nordjyllands amt nu har taget stilling til forsøgsordningen. Det er også væsentligt, at resultatet af forsøgsordningen underkastes en grundig vurdering, både for så vidt angår sanktionens anvendelse og for så vidt angår dens forløb.

Det fremgår af forslaget, at straffelovrådet får undersøgelsesresultatet, men jeg tillader mig at gå ud fra, at også folketingets retsudvalg får tilstillet denne undersøgelse.

Der er næppe tvivl om, at debatten i dag ikke bør lægge større bindinger på domstolens praksis i forsøgsperioden. På den anden side er det vigtigt, at samfundstjeneste ikke kuldsejler fra starten. Det bør derfor understreges, at samfundstjeneste må være en balance mellem det generalpræventive, det specialpræventive, og hvad der er almindeligt accepteret som en passende reaktion på den pågældende forbrydelse.

Skulle samfundstjeneste vise sig at kunne påvirke den folkelige opfattelse i retning af et mere hensigtsmæssigt sanktionssystem med færre frihedsstraffe, så vil vi i socialdemokratiet naturligvis hilse en sådan udvikling velkommen.

Jeg kan tilsiige beslutningsforslaget vores støtte og også love en velvillig udvalgsbehandling.

Hagen Hagensen (KF):

Vi havde jo en debat om justitsministerens redegørelse om en forsøgsordning med samfundstjeneste her i tinget den 25. februar 1982, og jeg skal da også væsentligst henvise til, hvad jeg for mit vedkommende og på mit partis vegne sagde ved den drøftelse, vi havde dér.

Vi har været positive og er det fortsat over for at forsøge en ordning med samfundstjeneste, men må på den anden side sige, at vi

havde ønsket, at det var blevet i form af, at vi havde lavet en tilføjelse til straffeloven herom i stedet for som nu at kæde den på eksisterende bestemmelser som et vilkår for, at der ikke gøres brug af ubetinget fængselsstraf.

Det er givet, at vi i udvalgsarbejdet nøje må prøve på at fastlægge, hvad der kan falde ind under denne lov, og hvilke overtrædelser man væsentligt vil gøre brug af denne forsøgsordning til. Det er lige så givet, at vi også må understrege, at det ikke er en hvilken som helst tjeneste, man kan komme til at gøre. F.eks. har jeg allerede sagt, at det ikke må forekomme, at man sender dem, der måtte have begået berigelseskriminalitet, ud på ungdomshjem eller blandt ældre på plejehjem og lignende. Det er helt givet, at det vil være forkert.

Det vil være forkert, hvis straffen – undskyld, ikke straffen, men tjenesten – ikke får en sådan fasthed – det har ministeren udtrykt den skal have – at det virkelig mærkes, at det er en sanktion, der træder i stedet for en frihedsberøvelse.

Når dette er sagt, vil jeg sige, at jeg synes, det er naturligt, at vi nu prøver på at komme i gang med det. Når vi sammenholder med, hvad vi sagde under behandlingen af det sidste lovforslag, vi havde til drøftelse her, vil jeg gerne understrege, at vi fra det konservative folkepartis side gerne ser, at vi finder frem til veje, hvor vi kan komme til at gøre brug af andet end frihedsstraf for en række lovovertrædelser. Vi synes, der kan være grund til det. Men også her vil vi gerne sige, at vi finder, det er domstolene, der må afgøre, hvad det egentlig er, samfundstjenesten skal bruges til. Vi vil se meget nøje på det i udvalget og prøve på at udbygge beslutningsforslaget.

Bjørn Elmquist (V):

Heller ikke jeg skal stå og gentage alle de ting, som jeg på mit partis vegne udtalte under debatten i februar angående spørgsmålet om en forsøgsordning med samfundstjeneste, men der er et par ting, som jeg lige må understrege.

Et af de spørgsmål, som blev rejst, og som vi var med til at understrege, var formen for det signal, som skulle gives fra folketinget til domstolene om, at nu burde man kunne gå i

[Bjørn Elmquist]

gang. Jeg vil erklære mig tilfreds med, at vi her har fået en folketingsbeslutning forelagt som forslag. Man kunne, som hr. Hagen Hagensen var inde på her, overveje, om vi skulle have gjort det i form af en ændring af straffeloven, men når der er tale om en forsøgsordning, er jeg nok snarere tilhænger af, at det er sket sådan, som justitsministeren har foreslået det.

Dernæst må jeg understrege, at det for os i venstre er ganske afgørende, at der bliver tale om en forsøgsordning, der sættes i værk nogenlunde samtidig to steder i landet: i Københavnsområdet og i Nordjylland, sådan at vi ikke her ender med at få et f.eks. østdansk fænomen, hvis vi får det sat i værk i København alene.

Det fører så til en anden betragtning, som den socialdemokratiske ordfører også var inde på, nemlig at det for os derfor også er af ganske afgørende betydning, om vi inden andenbehandlingen og den endelige vedtagelse af dette forslag til folketingsbeslutning får et officielt formelt svar fra arbejdsmarkedsnævnet i Nordjylland. Det var jo et af de problemer, vi var meget inde på under februardebatten herinde, og vi vil fra venstre gøre dette til det helt afgørende for, om vi ved den endelige behandling kan gå ind for forslaget.

Men hvis disse ting falder på plads – og vi må gå ud fra, at justitsministeren har disse ting i orden, før han kommer tilbage til folketinget – vil vi være med til at vedtage forslaget.

Vi har stadig væk en vis portion skepsis i mit parti med hensyn til, hvor let det bliver at finde opgaver i denne sammenhæng. Jeg er ikke så sikker som hr. Hagen Hagensen på, at vi i retsudvalget fra mit partis side vil begive os voldsomt ind i, hvilke poster man præcis kan forestille sig. Der er nogle, hvor vi også mener det vil være forkert, f.eks. at en, der er blevet dømt for tyverier – rapserier – kommer ud på et plejehjem og skal vende puder for de ældre, men på den anden side vil vi være meget forsigtige og vil holde os tilbage fra at hugge ud i pinde og præcist angive, hvad det er, der skal tænkes på. Vi vil snarere holde os til det principielle i betragtningen, at det på den ene side ikke må være det rene pjat og på den anden side ikke må dreje sig om stillinger, som ellers ville kunne tilbydes en ledig i en normal beskæfti-

gelsessituation. Det er noget, som jeg tror skal ordnes undervejs i forsøgsordningen ved den afklaring, der skal finde sted i arbejdsmarkedsnævnene. Når forsøgsordningen er færdig om et års tid, vil vi naturligvis tage stilling til en endelig ordning i lyset af de erfaringer, som er indvundet. Jeg vil da være glad og tilfreds, om det til den tid viser sig, at vor skepsis har været overdreven.

Ebba Strange (SF):

Heller ikke jeg skal gentage, hvad jeg har sagt ved tidligere lejligheder om dette problem. Nu har vi fået et beslutningsforslag, og det synes jeg vi skal bakke op om, og så skal vi se at komme i gang med det forsøg, der er skitseret. Det, der er vigtigt for os i socialistisk folkeparti, er, at samfundstjenesten bliver brugt som erstatning for dom til ubetinget frihedsstraf og ikke, som der har været røster om i debatten, til tiltale mod folk, der ellers havde fået tiltalefraval. Vi anser det for at være positivt, at der bliver lukket op for, at man også kan anvende samfundstjeneste over for personer, der er dømt for vold og hærværk, altså at det ikke kun bliver folk, der er dømt for berigelsesforbrydelser, der kan idømmes samfundstjeneste.

Vi finder det positivt, at man også har tænkt sig, at arbejdsløse skal kunne idømmes samfundstjeneste i stedet for frihedsstraf. Vi finder det vigtigt, at den undersøgelse, som skal følge forsøgsordningen, bliver udført ikke af justitsministeriet, men af uvildige kriminologer. Vi finder det uhyre vigtigt, at den ansættelse eller det arbejdstilbud, som folk, der bliver idømt samfundstjeneste, får, sker i samarbejde med de ansatte på de institutioner, som de dømte bliver dømt til at skulle udføre arbejde på. Vi kan sagtens forestille os, at de pågældende kan udføre arbejde på ungdomshjem eller plejehjem; det er ikke for os afgørende, hvilken forbrydelse de er dømt for, og hvilken institution de kommer på. Det afgørende for os er, at de, der er enten klienter eller ansatte på de pågældende institutioner, er indforstået med den anbringelse, der sker; det er en absolut forudsætning for, at forsøget skal lykkes.

Vi vil arbejde positivt på at få beslutningsforslaget hurtigt behandlet i udvalget.

Lawaetz (FP):

[Lawaetz]

Ved debatten om ministerens redegørelse af 12. februar var vor ordfører, hr. Knud Lind, velvilligt indstillet over for dette forslag. Det ser da også umiddelbart meget tiltalende ud rent menneskeligt, men fremskridtspartiet har en række betænkeligheder. Tyveknygte og mindre voldsforbrydere, små narokhandlere, småbedragere osv. skal ud i samfundstjeneste, og fru Ebba Strange vil gerne udvide kredsen yderligere af denne samling her.

Så må man spørge: hvilken samfundstjeneste skal de ud i? I ministerens redegørelse foreslår man almennyttige foreninger, institutioner og centre for ældre og for handicappede, fritids- og ungdomsklubber, ungdomscentre, medborgerhuse, museer, biblioteker, miljøområdet og kirkelige organisationer.

Det er, hvad der står, og det kan godt få én til at begynde at spekulere lidt på vanskelighederne. Man kan bare tænke på den kategori, der skal ud og hjælpe på centre for ældre, og der har også været lidt tale om hjemmehjælperne – det er nu ikke nævnt her. Der har været talt om effektivt tilsyn, og der må da blive noget beskæftigelse dér, hvis de skal ud og tælle sølvskeerne, når der har været sådan en form for hjælp. Man kunne måske også nære bekymring for, hvad de vil undervise i i ungdomscentrene, for ikke at tænke sig, at de på ældrecentrene begynder at ryge hash og sådan noget. Der er nok en række ting, man skal se lidt alvorligt på med hensyn til samfundstjeneste og tilsyn.

Men det mest alvorlige er vel nok – for at blive ved udtrykket »stjæle« – hvordan man skal undgå, at denne kategori stjæler arbejdet fra andre. Fru Ebba Strange var så venlig også at ville skaffe folk arbejde på denne måde, altså at de arbejdsløse skulle kunne idømmes samfundstjeneste. Det vil altså sige, at den sidste udvej for at få arbejde er at lave et lille bræk; så er man sikker på at komme ind den vej. Jeg bliver mere og mere betænkelig. Jeg vil diskutere jobskabelse, får de forskellige politikere og ministre deres særlige interessegrupper, og her har vi nu fået en ny. Fru Ebba Strange har i forvejen specialiseret sig med hensyn til, at kvinder fortrinsvis skal have job, og fru Inge Fischer Møller vil have, at de tidligere narkomaner skal gå forud for andre med hensyn til beskæftigelse. Fru Helle Degn taler særlig om

unge piger under 25 år, og nu skal justitsministeren have sin egen gruppe her.

Det, der bekymrer mig, er, om det overhovedet er det rigtige tidspunkt at diskutere sådan noget på. Hvis vi havde overbeskæftigelse, var ideen jo fantastisk, men som situationen er nu, hvor alle først interesserer sig for at hyppe deres egne kartofler og danner små grupper, kommer der en ny fra justitsministeren. Bliver der nogen tilbage til hr. Svend Auken og til jobskabelse? Er det ikke et forkert tidspunkt, at man kommer ind på en sådan lovgivning?

Nør Christensen (CD):

Centrum-demokraterne ønsker indledningsvis at henlede opmærksomheden på den ret markante afvisning, som har kunnet iagttages i dagspressen og blandt de mennesker, der er tilknyttet retsplejen.

Vi mener i CD, at det er uholdbart, at man yderligere »legaliserer« såkaldte småforseelser. Det er jo rent faktisk det, der vil ske, såfremt man laver denne samfundstjeneste.

Det er centrum-demokraternes opfattelse, at det at straffe en person i hvert fald har tre formål med hvert sit sigte. Det første er, at lovovertrederen skal opdage, at forbrydelse ikke betaler sig. Det andet er en offentliggørelse for derigennem at opnå en præventiv virkning. Det tredje er, at alvorlige forbrydelser indebærer en langvarig fængselsstraf, hvorved offeret beskyttes.

Derved er jeg kommet frem til den ny form for straf, nemlig samfundstjenesten, som vi i CD finder ikke yder den pågældende tilstrækkelig beskyttelse. I realiteten betyder dette, at man, om end det kun er på forsøgsbasis, genindfører gabestokken i en moderniseret udgave. Det moderne består i, at den dømte kan færdes relativt frit og ikke skal sidde eller stå bundet på byens torv. Men den dømte udstilles til offentlig beskuelse, og det finder vi er meget stærkt betænkeligt.

Jeg er opmærksom på, at ministeren i bemærkningerne taler om, at der frit kan vælges, men det er vel endnu sådan, at det er værre at sidde i fængsel, end det er at være udenfor. Vi mener rent faktisk, at man gør begge parter en bjørnetjeneste. Har man i det hele taget spurgt de mennesker, der skal påtvinges denne hjælp, vil man spørge dem, og

[Nør Christensen]

tror man, at det er alle, der har mod og mandshjerte til at sige nej tak?

Kriminalitetstallene stiger til trods for flere års liberalisering. Der er en grænse for, hvor langt vi skal gå, og vi mener, at den grænse efterhånden er passeret. Sagt rent ud: i visse situationer er vi kommet så langt, at det godt kan betale sig at begå en forbrydelse – i hvert fald næsten – og dermed er vi kommet til det punkt, hvor man kan sige, at retssikkerheden er i fare.

Retssikkerheden er noget, vi er ved at være stærkt bekymrede over hos CD. Det er derfor, vi råber vagt i gevær, og vi vil i hvert fald for en tid stoppe disse overdrevne, diskutale og misforståede barmhjertighedsforanstaltninger.

Hos visse partier taler man til bevidstløshed om en mere human kriminalpolitik over for forbryderen. Desværre ser man alt for ofte intet til ofrene. Efter CDs opfattelse burde man prioritere ofrene langt højere.

I bemærkningerne til forslaget tales der igen om kapacitetsproblemerne. Vi indrømmer gerne, at der er lang ventetid, men ministeren skal ikke møde særlig modstand mod øgede bevillinger, jævnfør også, hvad vi har sagt ved tidligere forslag.

Til sidst vil jeg gerne sige, at det set ud fra befolkningens synspunkt ikke er retfærdigt eller humant, at en straf af nogle måneders varighed kan ombyttes med nogle hundrede timers arbejde. Jeg tror, at forslaget er ude af trit med befolkningsflertallet, og jeg mener heller ikke, det overhovedet vil kunne lade sig gøre at få disse vaneforbrydere til at bestille noget. I hvert fald er størsteparten af dem til dels arbejdssky. Vi erkender i CD, at samfundstjeneste lyder smukt og idealistisk; det duer bare ikke, som jeg indledningsvis konstaterede.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg håber, jeg hørte forkert, når jeg mener at have hørt ordføreren for CD, der lige har været heroppe, sige, at vi legaliserer lovovertrædelser. Ja, jeg håber, at jeg hørte forkert. (*Afbrydelse af Nør Christensen (CD)*): Ja! Det glæder mig, at der dog er grænser for, hvad hr. Nør Christensen kan få sig selv til at sige heroppefra. Efter det angreb, der blev rettet mod et andet medlem af tinget, var jeg ikke

sikker på, at der var nogen grænse. Men det glæder mig, at der er grænser.

Selve forslaget om at indføre samfundstjeneste har den radikale gruppe en positiv indstilling til. Vi tror ikke på, at noget menneske har godt af at sidde i fængsel, vi tror ikke på, at det for det enkelte menneske fører til forbedring, og jeg kan gentage, at ingen undersøgelser har kunnet påvise en sådan forbedring af et menneske af at blive puttet i fængsel.

Jeg er tilfreds med og vil rejse det spørgsmål, om det ikke var rimeligt, at det blev trukket frem i selve folketingsbeslutningen, at man skal anvende samfundstjeneste i de tilfælde, hvor der i dag anvendes ubetinget frihedsstraf, altså at det skal træde i stedet for det. Jeg tror også, det vil være gavnligt, at det bliver fastslået, hvor lang forsøgsperioden skal være, sådan at vi, så snart det er muligt, får resultatet af de undersøgelser, der iværksættes samtidig med, at vi gennemfører forsøget.

Jeg er i modsætning til visse andre ordførere overbevist om, at dette i visse situationer i hvert fald af den enkelte vil kunne føles som en sanktion, og det er jo forudsætningen, at det føles som en sanktion for den enkelte. Der er jo også allerede i folketingsbeslutningen indsat det, som blev efterlyst fra CDs side, nemlig at den dømte giver samtykke, før man bruger det. Det synes jeg er rimeligt, og i dette skal jo også ligge, at man må antage, at den dømte er indstillet på, at dette er en sanktion.

Jeg tror, der var en af de forrige ordførere, der mente, at det kunne anvendes i narkoforbrydelser, og jeg ved ikke hvad. Det er tænkt anvendt – og det vil jeg også mene var rimeligt at vi tog frem i selve folketingsbeslutningen – i tilfælde af berigelseskriminalitet, dokumentfalsk og brugstyveri, og det synes jeg er et godt sted at begynde.

Med disse ord skal jeg anbefale, at udvalget behandler forslaget hurtigt og i positiv ånd.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Jeg skal bekræfte over for hr. Bernhard Baunsgaard, at hr. Bernhard Baunsgaard ikke har hørt grundigt og ordentligt efter, for jeg sagde udtrykkeligt legalisere i citations-

[Nør Christensen]

tegn, og jeg sagde det med streg under. Hr. Bernhard Baunsgaard må gerne gå hen og kigge i mit manuskript, for jeg taler efter manuskript på grund af min manglende erfaring her i folketinget, som hr. Bernhard Baunsgaard jo også understreger.

Hvad angår frivilligheden, har jeg sagt, at der er en grænse for frivilligheden. Det er rigtigt, at den dømte skal give sit samtykke, men friheden består i at vælge mellem at komme ind at sidde i et fængsel og at komme ud til offentlig beskuelse; det er en underlig form for frihed.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil gerne lige rette en misforståelse, som hr. Nør Christensen netop gjorde sig skyldig i. Jeg har skam ikke henvist til, at hr. Nør Christensen manglede erfaring for, hvordan han skulle optræde som medlem af folketinget. Det, jeg henviste til, var, at hr. Nør Christensen i beklagelig grad manglede fornemmelse af, hvordan man optræder anstændigt over for et andet menneske.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Jeg skal blot sige til hr. Bernhard Baunsgaard, at hr. Bernhard Baunsgaard overhovedet ikke behøver at belære mig om, hvordan man opfører sig.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Hvad det sidste angår, er der nok ikke nogen i denne sal, der er enig med hr. Nør Christensen, men hvis hr. Nør Christensen havde sagt, at jeg ikke kunne det, skulle jeg nok indrømme, at det sikkert ligger over mine evner, skønt jeg ellers har været kendt for at være en god lærer.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Jeg skal kun sige, at jeg ikke kender hr. Bernhard Baunsgaards evner og egentlig ikke ved, hvad hr. Bernhard Baunsgaard mener med det. Hr. Bernhard Baunsgaard har muligvis ikke evner til at ændre på mig, men det kan måske skyldes, at jeg har nået en alder,

hvor jeg har lært at måtte bide fra mig. Genem de elleve år, jeg har været i politiet, har jeg lært, hvad det vil sige, at man skal bide fra sig. Undskyld, hr. Wilhjelm.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg tvivler skam ikke om, at hr. Nør Christensen ikke forstår, hvad det er, vi taler om, når jeg siger, at man skal optræde anstændigt over for sine medmennesker. Jeg vil gerne understrege, at regulativet af 1872 kræver det samme af politiet.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Min absolut sidste korte bemærkning: kan hr. Bernhard Baunsgaard ikke konkretisere, hvad det er, der er i vejen med min opførsel? Eller er det min påklædning, eller er det, at jeg er ved at blive tyndhåret? Kan vi få det konkretiseret?

Bernhard Baunsgaard (RV):

Hvis man beskylder et medlem af dette ting for at have påstået det, som hr. Nør Christensen påstod om hr. Wilhjelm, så kommer man op med beviserne, og hvis man ikke har beviserne, så siger man undskyld.

Wilhjelm (VS):

Jeg konstaterer, at fremskridtspartiet har skiftet ordfører på dette område, og jeg går ud fra, det er i erkendelse af, at det er fuldstændig umuligt at hamle op med hr. Nør Christensen i, hvem der kan være mest højrevendt. Det kan hr. Lawaetz selvfølgelig heller ikke hamle op med, men det er, som om han måske kan bære det bedre end hr. Knud Lind.

Jeg skal dog ikke lade være med at beklage, at det er gået sådan med CD, at de har placeret sig helt derude, for det var faktisk sådan tidligere med fru Mimi Stilling Jakobsen som ordfører, at CD ikke altid var fuldstændig håbløst bagstræverisk og menneskefjendsk på disse retspolitiske områder.

Så skal jeg i øvrigt ganske kort repetere vore hovedsynspunkter fra redegørelsesdebatten vedrørende alternativer til frihedsstraf og samfundstjeneste for nylig. Vi finder, at frihedsstraffen er så destruktiv, at vi må være

[Wilhelm]

meget, meget åbne for alt, hvad der kan tænkes af alternativer, og vi vil støtte forsøgsordningen med samfundstjeneste under de forudsætninger, som vi håber er selvfølgelig: at den optræder som alternativ til ubetinget frihedsstraf, at der er valgfrihed, og at kriterierne for samfundstjeneste er objektive og ikke socialt diskriminerende. Desuden så vi meget gerne, at der blev taget andre kategorier af lovovertrædelser med end dem, der var nævnt i ministerens redegørelse i februar. Endelig synes vi, det ikke er for smart, hvis man ikke laver en undersøgelse over recidivet, men det er jo noget, vi diskuterede i februar.

Mere generelt vil jeg gerne sige, at jeg finder, vi bliver nødt til at diskutere mulighederne for at komme væk fra frihedsstraffe mere alvorligt, end denne forsøgsordning lægger op til. Det lader til, at et betydeligt flertal her i tinget kunne blive enige om eller faktisk er enige om, at frihedsstraffene, som vi kender dem, er uhensigtsmæssige.

Jeg tror også, det store flertal erkender, at der er samfundsmæssige baggrunde for lovovertrædernes omfang og mønster. Selv om jeg aldrig har talt om en enkelt baggrund, var ministeren dog også enig i, at der er en samfundsmæssig baggrund på den ene eller den anden led, og nogle af faktorerne kender vi da noget til.

Jeg synes i virkeligheden, at kommissoriet for udvalget vedrørende alternativer til frihedsstraf burde have været – da det nu ikke var det – at folketingsflertallet så burde vedtage noget i retning af, at vi her i landet ikke vil acceptere at have brug for mere end 3.000 afsoningspladser, og at vi i øvrigt vil lave en plan over dem, så de i løbet af f.eks. 10 år reduceres meget væsentligt. Jeg tror, man sagtligt kunne sige, at de skulle ned på 50 eller noget i den retning.

Der er dels tale om, at man måtte justere lovgivningen, så den bedre svarer til befolkningens adfærd, dels at man fjerner nogle af årsagerne til lovovertrædelser – og det er som før sagt ikke en enkelt ting – og der er dels tale om at finde alternativer. Ja men hvilke alternativer? siger man så, og det har jo været diskuteret ikke særlig opfindsomt først i udvalget og nu her i retsudvalget og i tinget nogle gange.

Jeg tror, der var meget, meget brede rammer for fantasien til at finde alternativer,

hvis man ikke opfattede problemet primært som noget med at finde alternative straffereformer, men opfattede problemet som noget med at finde alternative måder at forebygge og alternative måder at resocialisere på. Når vi tænker på, at det koster gennemsnitligt 200.000 kr. om året at holde en person frihedsberøvet, ville der også økonomisk være fantastiske rammer, der nok kunne appellere til fantasien, hvis de alternativer, vi ledte efter, primært sigtede på alternativer med hensyn til forebyggelse og alternativer med hensyn til resocialisering. Men desværre har man foreløbig defineret problemet som alternativ til noget med straf, som et flertal herinde egentlig godt ved ikke fungerer.

Det, man reelt gør i stedet for at finde sådanne alternativer og i stedet for at nedbringe den frihedsberøvelse, som man ikke har tillid til er hensigtsmæssig, konstruktiv eller fornuftig på nogen som helst måde, er, at man gør det modsatte, nemlig udvider kapaciteten med 670 pladser fra efteråret 1980 og til beslutningen i finansudvalget om få dage.

Ministeren siger, der er en sammenhæng mellem det, han kommer med her i salen i dag, og det, han kom med i finansudvalget i går. Ja men vi accepterer ikke den sammenhæng, og vi vil ikke drømme om at støtte aktstykket om de sidste 270 pladser.

Jeg vil også godt spørge om, hvordan ministeren og justitsministeriet kan finde på at begrunde disse 270 pladser som noget midlertidigt, hvilket belæg der er for det, og om man ikke i virkeligheden godt ved, at det bliver en permanent ordning, når man jo ikke har taget pukkelen som begrundelse, men har taget det strafudmålingsniveau, der var i 1981, og sagt, at dette i balance – sådan læser jeg redegørelsen – kræver 500 pladser mere. Jeg kan ikke se, at det fører til, at det bliver en midlertidig ordning, jeg synes, der er en fare for, at det bliver en permanent ordning, og jeg synes, at hele statistikken viser, at vi er inde i en udvikling, som burde angribes på en ganske anden måde.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg skal heller ikke i detaljer begrunde forslaget – det er sket i forbindelse med redegørelsesdebatten – men skal kun svare på ganske enkelte spørgsmål, der er stillet.

[Justitsministeren]

Hr. Erik B. Smith spurgte, hvordan man stillede sig nu i arbejdsmarkedsnævnet i Nordjyllands amt, og jeg kan sige, at man – jeg tror, det var i går – havde et møde dér, hvor man diskuterede, om Nordjylland skulle være et af områderne for dette forsøg. Man havde en diskussion, hvori man ønskede at modtage yderligere oplysninger specielt om forsøgene i England. Disse oplysninger vil Nordjyllands arbejdsmarkedsnævn få i løbet af ganske få dage, og så vil man tage stilling i løbet af maj måned.

Men jeg vil gerne sige, at den bemyndigelse, som det foreslås at jeg får til at sætte dette forsøg i gang, naturligvis ikke vil blive udnyttet i forhold til Nordjyllands amt, medmindre der gives et samtykke fra arbejdsmarkedsnævnet.

Jeg kan bekræfte, at de undersøgelser, der vil blive foretaget for at vurdere forsøget, vil blive tilstillet retsudvalget.

Hr. Bjørn Elmquist var bekymret over, om det nu lykkedes at finde områder, hvor disse mennesker kunne arbejde. Det er en bekymring, som kriminalforsorgen og jeg må påtage os. Vi tror på det, vi har sonderinger, og vi har tilslutninger. Vi tror, det kan lade sig gøre, men forsøget skal jo netop vise, om det kan lade sig gøre, og derfor må man have et forsøg.

Jeg tror, vi skal være varsomme, som hr. Hagen Hagensen antydede det, med at give domstolene præcise direktiver om, hvilke former for straffe og hvilke former for arbejde der kan være tale om. Jeg tror, vi skal holde os til de meget grundige bemærkninger, der er i arbejdsgruppens indstilling, og så i øvrigt lade domstolene på dette grundlag, som man plejer på grundlag af forarbejde, tage stilling til, hvad det er, folketingsret har tænkt sig skulle sættes i værk.

Af en anden grund tror jeg, det vil være forkert at skrive i selve beslutningsforslaget, at man kun må anvende dom til samfundstjeneste, hvis ubetinget dom til frihedsberøvelse ellers ville være blevet bragt i anvendelse.

For det første vil dommerne naturligvis på baggrund af indstillingen fra arbejdsgruppen se, at det er hensigten. Dernæst må man gøre sig klart, at det er en overvejelse hos den enkelte dommer i den enkelte sag, om det nu skal være betinget eller ubetinget. Det kan være meget svært – ja, det er faktisk umuligt

– for en dommer i alle tilfælde at sige, at her skal det være betinget, og her skal det være ubetinget; en sådan mental proces er faktisk ikke mulig. Derfor tror jeg igen, at det væsentlige er, at der i bemærkningerne står, at hensigten er, at dette skal søges brugt som en erstatning for ubetinget frihedsstraf.

Så blev jeg også noget overrasket over hr. Lawaetz' indlæg, som jeg synes slet ikke svarede til hr. Knud Linds i sin tid. Jeg synes, hr. Lawaetz på en, skal vi sige overordentlig banal måde prøvede at gøre grin med dette forslag. Det er der faktisk ikke nogen grund til. Alle de spørgsmål, hr. Lawaetz stillede om at tælle sølvskeer, og jeg ved ikke, hvad det var, er spørgsmål, som er klart besvaret i det materiale, der er lagt frem for folketingsret.

Det er også klart sagt, at der her er tale om, at vi lægger overordentlig megen vægt på, at de institutioner og myndigheder, der bliver berørt af dette forslag, hvis det vedtages, vil blive hørt i forvejen, og at alting forudsætter, at alle gerne vil medvirke i forsøget: både institutionerne, de offentlige, de halvoffentlige, kriminalforsorgen, domstolene og endelig naturligvis lovertræderne selv. Derfor er der ikke grund til al den frygt, som hr. Lawaetz søgte at fremmane, f.eks. om det ikke er farligt at lade folk, der dømmes til samfundstjeneste, undervise i ungdomsklubber. Ja men hvis man har fulgt debatten, ved man, at ungdomsklubberne havde visse betænkeligheder, og at vi derfor har sagt, at der ikke skal være tale om samfundstjeneste i ungdomsklubber, idet vi ikke ønsker at påtvinge nogen institution nogen form for samfundstjeneste.

Den sidste udvej for at få arbejde, siger hr. Lawaetz, er så at lave et bræk. Det fremgår ganske klart af forslaget, at det, der er tale om, er ulønnet arbejde i fritiden, som ikke på nogen måde kan sammenlignes med et job, som en anden ordfører nævnte det. Det er vores opgave i samarbejde med arbejdsmarkedsnævnene og de berørte fagforbund at drage helt præcis omsorg for, at der ikke tages et job fra nogen, der ellers kunne have fået det som almindeligt arbejde. Der er tale om fritidsbeskæftigelse fordelt over mange uger, måske nogle få timer hver uge, noget, der slet ikke kan sammenlignes med almindeligt arbejde.

Jeg synes også, det er bemærkelsesværdigt, at man altså hvert år i England kan idømme

[Justitsministeren]

18.000 personer samfundstjeneste, åbenbart uden at disse gruppvækkende sølvsketyverier og meget mere åbenbart indtræder dér.

Hr. Nør Christensen mente, der var nogle markante udtalelser fra de hørte myndigheder, der gik imod. Jeg ved ikke, hvad der menes med det, men det kan måske også bero på en fejlhøring, for arbejdsgruppen var sammensat af repræsentanter for politiet, domstolene, anklagemyndigheden, kriminalforsorgen og en række andre institutioner, og arbejdsgruppen er ganske enstemmig i sin indstilling. Derfor er det meget svært for mig at forstå, hvad det egentlig var, hr. Nør Christensen mente.

Vel, hr. Nør Christensen nævnte også dagspressen, og jeg vil da gerne indrømme, at jeg har set nogle læserbreve, der svarer meget nøje til hr. Lawaetz' udtalelser, men det anser jeg ikke for at være udtryk for den folkelige retsbevidsthed i denne sag.

Der er altså ikke tale om at påtvinge nogen noget som helst, vil jeg gentage over for hr. Nør Christensen. Jeg synes ærlig talt, at det forsøg, der er tale om her, er så beskedent, at vi roligt kan lade det passere og så vurdere det bagefter.

Hr. Wilhjelm var lidt inde på det aktstykke, der jo ikke er til direkte behandling her i dag. Jeg skal blot sige, at jeg ikke har udtrykt nogen formodning om, at denne udvidelse nødvendigvis vil være rent midlertidig. Jeg har sagt, at vi kan håbe, den er midlertidig, og skulle det vise sig, at dette håb går i opfyldelse, etableres udvidelsen på en sådan måde, at der ikke er vanskeligheder ved at nedtrappe antallet af afsoningspladser igen.

Jeg håber, at det lykkes nu i løbet af dette forår at få taget beslutning om dette – og jeg vil gerne gentage – beskedne forsøg. Jeg synes ikke, vi løber nogen risiko, hverken når det drejer sig om kriminalitetens størrelse eller den folkelige retsbevidsthed, ved at lade os prøve denne nye ting.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Blot for en sikkerheds skyld vil jeg gøre det helt klart over for justitsministeren, at vi fra venstres side lægger helt afgørende vægt på, at vi får svaret fra Nordjyllands arbejdsmarkedsnævnet, inden vi når til anden behandling, for vi mener ikke at kunne gå ind i

denne ordning, som jeg sagde det i mit første indlæg, hvis den alene sættes i værk i hele forsøgsperioden for Københavnsområdets vedkommende. Vi mener, der er en sammenhæng, og at vi skal have det i gang begge steder. Men det kan kun komme i gang i Nordjylland, hvis arbejdsmarkedsnævnet deroppe svarer ja. Derfor må jeg insistere på, at vi får svaret, inden sagen når til anden behandling her i folketingset.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg har noteret mig partiet venstres forudsætninger. Jeg håber også, at vi hurtigt får et svar fra Nordjyllands arbejdsmarkedsnævnet.

Wilhjelm (VS):

Når ministeren i aktstykket til finansudvalget allerede på side 1 skriver, at stillingerne bortfalder ved ledighed, der indtræder i løbet af 1985, og lidt længere nede skriver, at de årlige udgifter for drift og merudgifter til løn i 1983 og 1984 er ca. 47,2 mill. kr., men reduceres til 20,6 mill. kr. i 1985, så har jeg taget det som udtryk for, at ministeren siger, at dette her er midlertidigt. Men nu hører jeg altså, at det egentlig ikke er det. Jeg kan ikke se, at der alene ved de 75 særlige stillinger for narkotikabekæmpelsen kan redegøres for en sådan halvering af udgifterne fra 1985. Men det er måske en misforståelse.

En anden ting, jeg gerne vil nævne, og som jeg ikke nåede før, er de oplysninger, der gives på side 3. Jeg synes, de er ganske interessante og må få os til at vurdere disse problemer grundigere og skaffe os flere oplysninger. Det er dette med, at den samlede afsoningspulje er steget så og så meget fra 1974 til 1981. Men når man undersøger, hvor mange af disse der er alvorlige, store, over 2 år, viser det sig, når man opstiller det på en lidt anden måde, end det er gjort her i materialet, at de, der har fået en dom på over 2 år, udgør en faldende andel. Den er reduceret fra 6 ¼ pct. til 5 ¼ pct., altså med næsten ¼ i den periode, men de tegner sig for en væsentligt stigende andel af den samlede strafpulje, nemlig fra 27 pct. til 42 pct. Der er et eller andet besynderligt her. Medmindre man direkte kan påvise, at vi lige pludselig har fået en kategori af særlig ondartede forbrydelser, som gør, at nogle ganske få får meget lange fængselsstraffe, som man ikke

[Wilhelm]

kendte før, er der altså noget med, at man stikker længere straffe ud i den alvorligere ende helt generelt. I hvert fald kan vi se, da gennemsnitsfængselsdommene er de samme 9 måneder, at de, der ligger på over 2 år, dengang havde 4 gange gennemsnittet og nu har 8 gange gennemsnittet.

Jeg mener, der er grund til at få vurderet meget grundigt: hvem er det egentlig, der sidder? Hvad har vi opnået med disse forskellige ting? Hvor kunne der reduceres osv.?

Endelig det tredje, jeg ønsker at tage op. Jeg har forstået ministerens samfundstjenesteforsøgsordning sådan, at den skulle baseres på valgfrihed, og jeg går ud fra, at det er rigtigt. Jeg mener, det står i forslaget, og ministeren nikker. Så begriber jeg ikke, at man ikke kan binde sig til, at den skal træde i stedet for ikke-betingede straffe. Ministeren siger, at det er en afgørelse, dommeren træffer i hvert enkelt tilfælde. Nå ja, men hvis der skal være valgfrihed for den dømte, skal der jo alligevel opstilles et alternativ, hvis den pågældende ikke ønsker at bruge samfundstjenestemuligheden. Der kan altså for mig at se ikke være nogen som helst hindring for, at man betinger sig, at samfundstjenesten kun skal træde ind som alternativ ved de ikke-betingede straffe.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Når årstallet 1984 er nævnt, er det, fordi vi til den tid er parate til at tage diskussionen om, hvorvidt der fortsat er behov for den udvidelse, der er tale om her, men jeg har ingen mulighed for i dag at sige, hvordan holdningen er i 1984. Måske har vi fortsat behov for det, måske har vi ikke behov for det, men når årstallet er sat ind og bevillingerne søges på den måde, der er tale om, er det, fordi man naturligvis til den tid også kan have en diskussion om behovet.

I øvrigt mener jeg ikke – jeg er i hvert fald ikke parat til det – at vi i dag skal have en nøjere gennemgang af dette aktstykke, og de spørgsmål, som hr. Wilhelm stillede om straffenes længde og art, er jeg i hvert fald ikke i stand til at tage en diskussion om her og nu.

Når jeg sagde, at jeg ikke tror, det er klogt – men det kan vi diskutere i udvalget – at skrive i selve lovforslaget, at samfundstjene-

ste kun bør anvendes, hvor man – og det forudsattes jo – med sikkerhed kunne sige, at ellers ville der blive tale om en ubetinget dom, er det, fordi kriterierne for ubetinget henholdsvis betinget dom er af en sådan karakter, at det ikke er muligt i et stort grænseområde at sige med sikkerhed: står den mand til ubetinget eller betinget dom? Derfor mener jeg, at den vejledning, der ligger i bemærkningerne om, hvad der er folketingets hensigt, er tilstrækkelig.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Jeg bliver alligevel nødt til at bede ministeren om at forklare, hvorfor det ikke kan lade sig gøre at begrænse samfundstjenestealternativet til de tilfælde, hvor der ellers gives ubetingede domme. Når ministeren bekræfter, at der skal være tale om valgfrihed, går jeg ud fra, at domstolene under alle omstændigheder bliver nødt til at gøre alternativet klart, og så er der ikke noget gråt eller usikkert eller variabelt område, så er det en helt konkret afgørelse i den konkrete sag: ville alternativet være en betinget dom eller en ubetinget dom? Hvad er så vanskeligheden for domstolen i den konkrete sag?

Justitsministeren (Ole Espersen):

Den situation, der bliver tale om for dommeren, er, at han eller hun efter de vurderinger, der foretages af kriminalforsorgen eller andre, kan forestille sig, at en dom til samfundstjeneste bliver aktuel. Så vil dommeren kunne sige til den tiltalte: her er der mulighed for en dom til samfundstjeneste, hvordan stiller De Dem til det? Og så trækker dommeren sig tilbage og voterer eller træffer sin afgørelse om, hvilket resultat han vil komme til. Det er ikke sådan, at dommeren skal sige: her er der tale om, at De ellers får en ubetinget dom, men nu får De chancen for samfundstjeneste. Der er tale om, at dommeren på et tidspunkt i retssagens forløb siger til den tiltalte: her er mulighed for samfundstjeneste; ville De være interesseret i det?

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Jeg vil gerne sige, at så vil vi i hvert fald i udvalget arbejde for, at det ikke bliver i den-

[Wihjelm]

ne udgave, forslaget vedtages, for der er ikke tale om nogen valgfrihed, når man ikke ved, hvad alternativet er.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om aktiesparefonde.

[Af Collet (KF) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 60. Fremsat 23/3 82).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Ministeren for skatter og afgifter (Lykketoft):

Ifølge beslutningsforslaget skal personlige skatteydere have ret til et nyt fradrag på selvangivelsen, når de har indskudt beløb på en særlig aktiesparefond, der skal være bundet i tre år. Afkast kan ikke hæves, og afkastet inden for de første 6.000 kr. er skattefrit.

Formålet skulle være at gøre det mere fordelagtigt at opspare i erhvervslivet. Forslaget minder om et andet konservativt forslag, vi drøftede forleden, og jeg kan i det store og hele henvise til de bemærkninger, jeg gav det forslag med på vejen. Forslag af denne art medfører en mere ulige fordeling af skattebyrden, og de er til mest gavn for dem, der har en høj indkomst og kan flytte rundt på forskellige konti. Der er intet som helst belæg for, at de skulle bidrage til en forøgelse af den samlede samfundsmæssige opsparing, og jeg må derfor afvise forslaget.

Anden næstformand (Ebba Strange):

Jeg skal, inden vi går videre, meddele tinget, at de to sidste sager udgår af dagsordenen i dag, og at vi prøver at få dem på i løbet af næste uge.

Stavad (S):

Det er, som om det konservative folkeparti og andre, vi kan vel godt sige borgerlige partier, tror, at bare man udvider skattefradragene, skal vi nok få løst vores problemer.

Jeg må spørge: hvornår går det op for hr. Collet, hr. Dyremose, hr. Gammelgaard, fru Annelise Gotfredsen og hr. Hagen Hagensen, som er dem, der står som forslagsstillere, og også her kan vi sige hele den borgerlige del af dette folketing, at det, vi tværtimod har brug for, er en kraftig fradragssanering. Tænk man overhovedet ikke på, at hver gang vi via nye knopskud i vores fradragjungle bevilger hinanden, men først og fremmest de højeste indkomster nye fradrag, er der andre skatteydere, som nødvendigvis må betale en større skat? Ved en fortsat forøget udhuling af indkomstgrundlaget får vi højere og højere marginalsatser og gør progressionen i skattesystemet mere illusorisk. Der siges i bemærkningerne til forslaget:

»Det skal være let og fordelagtigt at købe aktier. Aktiemarkedet skal ikke være forbeholdt de få. Målet er, at flere skal blive medejere af dansk erhvervsliv.«

Det var jo bl. a. derfor, socialdemokratiet sidste år fik ændret aktieavancebeskatningen, således at aktiebesiddere efter 3 års ejerskab kan sælge aktierne uden at blive beskattet af gevinsten. Målet for socialdemokratiet er nu som hidtil, at medarbejdere på en virksomhed kan blive medejere og dermed få medansvar og -indflydelse på virksomhedens drift. Det opnås ikke med det foreliggende forslag, men kun gennem et overskudsdelingsforslag som foreslået af socialdemokratiet og fagbevægelsen.

Hvis det konservative folkeparti mente noget alvorligt med de citerede bemærkninger, havde man her alle muligheder for at realisere sine tanker. Vi håber stadig, man erkender, at det ikke just er konservatisme, som præger vores forslag, men derimod fremsyn og nytænkning, men hvem ved, måske bliver det konservativ politik, når forslaget har fået nogle årtier på bagen.